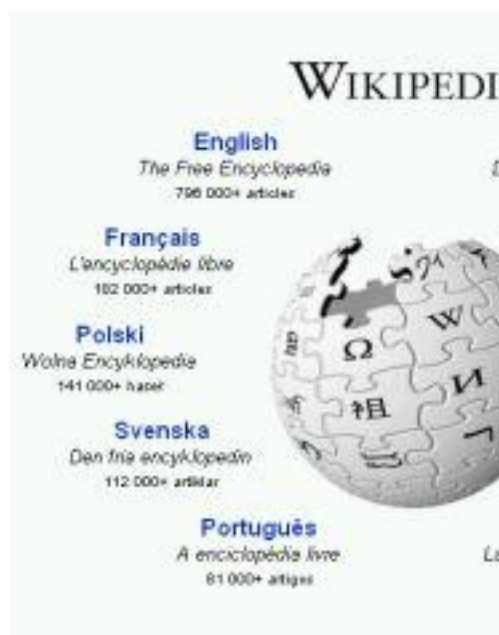

Wikipedia.org - a přece se točí

Wikipedia.org – a přece se točí!

Vždy před maturitou nebo koncem školního roku na internetu výrazně stoupne poptávka po faktických informacích z literatury, matematiky, zeměpisu... Studenti se při svém pátrání samozřejmě obracují i na vyhledávače. A tak si možná všimli i projektu **Wikipedie – otevřená encyklopedie**. Docela obyčejná encyklopedie, až na fakt, že je zadarmo a u každé stránky je navíc tlačítko „editovat“. Co to má znamenat? Copak můžu jen tak psát do veřejně přístupné encyklopedie?

Nejčastější referenční zdroj

Nejde o žádný trik. Wikipedie (<http://www.wikipedia.org>) je jednoduše řečeno encyklopedie, kterou může kdokoli volně upravovat. Všechny stránky v ní obsažené jsou výsledkem práce několika tisíců přispěvatelů z celého světa. A přestože jde o proces téměř nekoordinovaný a dalo by se říci spontánní, výsledkem je více než 1,5 milionu článků v přibližně 200 na sobě nezávislých jazykových verzích. Nejstarší a nejobsáhlejší z nich je verze anglická, která obsahuje přes 500 tisíc článků, ta už směle konkuruje komerčním elektronickým i online encyklopediím a díky své otevřenosti je převyšuje co do aktuálnosti. Již několik měsíců patří anglická Wikipedie (<http://en.wikipedia.org>) k nejčastějším referenčním zdrojům nejen v anglicky mluvícím světě.

Během svojí čtyřleté existence Wikipedie nashromáždila desetitisíce vysoce kvalitních a rozsáhlých článků, grafů, obrázků, tabulek a jiných multimedií typických pro moderní vzdělávání. Obsah je licencován pod svobodnou licenci GNU FDL, což znamená, že při dodržení jistých pravidel je možno jej volně kopírovat a upravovat. Autoři také nesmějí porušovat autorská práva, tedy nelze například vycucnout text z cizí stránky a nahrát do Wikipedie. Často se při pohledu na profesionální encyklopedické heslo ani nechce věřit tomu, že vzniklo evolučním procesem mnoha desítek editací, na jejichž začátku stála jednoduše touha „něco o tom napsat“. Počátkem tohoto roku měla celosvětová Wikipedie asi 13 tisíc aktivních přispěvatelů (tzv. wikipedistů), ale více než čtvrtinu ze všech editací „spáchají“ i obyčejní čtenáři – opravují překlepy, nesrovnalosti nebo doplňují detaily ze svého oboru.

Listujeme

Už na úvodní straně (<http://www.wikipedia.org>) čtenáře ohromí velké množství nezávislých jazykových verzí (na českou se dá dostat i prostřednictvím adresy www.wikipedia.cz). Na hlavní stránce většiny verzí je obvykle kromě vybraných zajímavostí také možnost procházet encyklopedická hesla podle kategorií. Nejsilnějším nástrojem je však nepochybně vyhledávání, je to nejrychlejší cesta, jak se dostat k požadovanému heslu. To nejdůležitější je pak samotný článek. Rozsah bývá různý, přiměřený heslu. Velmi dobře jsou zpracována např. hesla zeměpisná, literární, matematická, filosofická – nejlepší články najdete pod položkou Nápověda (menu vlevo) – Nelepší články. Hesla jsou strukturovaná do podkapitol a navzájem provázaná interními odkazy (na jiná hesla v encyklopedii), což je důležitá vlastnost zejména pro rozšiřování encyklopedie a její komplexnost. Mnoho stránek je doplněno obrázky, mapami, fotografiemi nebo tabulkami. Co však činí Wikipedii Wikipedií je právě možnost měnit obsah prakticky jakékoli stránky. Slouží k tomu horní lišta, kde kromě možnosti úpravy naleznete i historii změn dané stránky a tematickou diskusi.

Brána k jazykům

Když projekt svobodné encyklopedie Wikipedia začínal (15. ledna 2001), jednalo se pouze o doplněk k encyklopedii Nupedia.com, kam přispívali experti. Poměrně záhy se však Wikipedie oddělila a původně jednojazyčná verze do konce roku obsahovala již 20 tisíc článků v 18 jazycích. Další rok už těch jazyků bylo 26, o rok později 46 a k dnešnímu dni obsahuje Wikipedie skoro 200 na sobě nezávislých jazykových mutací. Nejobsáhlejšími jsou angličtina, němčina, francouzština a japonština, ale najdeme tu samozřejmě i verzi českou, slovenskou, polskou a dokonce i jazyky mrtvé nebo umělé: latinu, elfštinu nebo esperanto.

Tuto vlastnost vyzdvihuje i jeden ze správců české Wikipedie, Mormegil (Petr Kadlec): „Pokud vás rozsah českého hesla neuspokojí, na levé straně obrazovky máte rámeček *V jiných jazycích* a můžete si zkusit odpovídající heslo přečíst třeba v angličtině. Toho můžete využít i ke studiu cizích jazyků. Kde jinde se dostanete k textu na jedno téma v češtině, angličtině, němčině, francouzštině, latině, esperantu, osetštině, turečtině ...“ A protože jsou na sobě jazykové verze nezávislé a nejedná se o doslovné překlady, dozvíte se určitě i leccos navíc, obzvláště v kvalitní anglické verzi. Někdy je dokonce k mání i zjednodušená angličtina (Simple English), takže vám budou stačit i základní znalosti jazyka, a rovnou třeba můžete rozšířit českou verzi článku o nově nabyté vědomosti.

Encyklopedistou v osmnácti

Celý monumentální projekt spočívá na dobrovolných (neplacených) přispěvatelích z celého světa – to oni napsali tu půl miliardu slov, která encyklopedii tvoří. Jaká je motivace těchto autorů, co jim Wikipedie nabízí? „Těm novým asi hlavně zábavu. Způsob, jak smysluplně trávit volný čas. Pocit uspokojení z dobře vykonané práce a hlavně sebevzdělávání.“ vysvětluje Karakal (Ludmila), další správkyně české Wikipedie. „Ono to sebevzdělávání je důležité, lidi píšou články o věcech, o kterých se chtěli něco dozvědět a na Wikipedii to našli. A když už to našli jinde, proč se o to nepodělit?“

Wikipedie má co nabídnout obzvláště studentům – protože patří mezi časté přispěvatele, jsou např. témata některých maturitních předmětů v české verzi dobře pokryta, o anglické Wikipedii nemluvě. Petr Kadlec cituje wikipedistku Evu: „Čerstvě jsem odmaturovala, tak mám teď více volného času a chtěla bych ho z části věnovat i přispívání do Wikipedie, kterou jsem při přípravě na maturu hodně využívala.“ A protože kromě interních odkazů bývají na konci každého článku i odkazy na vybrané internetové stránky a zařazení do kategorií, pomáhá Wikipedie uložit si v mozku nově nabytou vědomost do toho správného šuplíku.

Důvěryhodnost

Přes úctyhodný rozsah a nepochybné kvality se na ideu otevřené encyklopedie dívají někteří akademici s despektem. Není divu, představa tisíců změn každou hodinu nebudí přílišnou důvěru. Ale právě ve velkém množství editací tkví nejspíše úspěch celého projektu. Zjevný nesmysl nemá díky velkému množství editorů prakticky žádnou šanci přežít v encyklopedii déle než několik minut. „Výsledky provedených srovnání Wikipedie a jiných encyklopedií vyznívají pro Wikipedii příznivě, takže i když jsou procesy vedoucí k pravdivým informacím ve Wikipedii dost odlišné od klasické papírové encyklopedie, fungují.“ uklidňuje Wikimol (správce Jan Kulveit) a Karakal jej doplňuje: „Vlastně zárukou je samo množství wikipedistů, hlídáme se sami mezi sebou a při sebemenší pochybnosti se vede diskuse.“

A výhodou je již zmiňovaná aktuálnost. Příkladem může být třeba rychlost, s jakou se rozrůstala stránka věnovaná katastrofě v Asii na konci roku 2004. Prakticky okamžitě se zde objevovaly aktuální informace i kontakty na dobročinné organizace. Nebo z trochu jiného soudku: která z vašich encyklopedií obsahovala heslo Vlastimil Horváth už ve finálový večer?

Budoucnost

Rapidně se rozrůstající Wikipedie běží na darovaném hardwaru, její používání je zdarma a bez reklam. V anglicky mluvícím světě patří Wikipedie mezi 40 nejoblíbenějších stránek. Wikipedie má podle Ludmily „obrovský potenciál do budoucna, pokud bude pokračovat takto, bude skutečnou studnicí znalostí. A bude stále aktuální.“ Vznikají i sesterské „wikiprojekty“, jako je Wikcionář – výkladový slovník, Wikizprávy – otevřené aktuální zpravodajství nebo Wikicitáty. Všechny jsou založeny na svobodném přidávání a měnění informací (slovo wiki pochází z havajského *wikiwiki*, což znamená rychlý).

Také česká Wikipedie už má více jak 11 tisíc článků od asi tisíce registrovaných přispěvatelů, a mnoho dalších čtenářů přispívá anonymně. Po registraci však čerstvý wikipedista získá svou osobní stránku a možnost lépe se začlenit do jakési „wikikomunity“ a pomoci rozšířit spektrum informací, které tato ambiciózní encyklopedie, jejímž cílem bylo už od začátku „dohnat a předejnat Britannicu“, nabízí. „A na rozdíl od většiny jiných encyklopedií je nabízí zcela zdarma a řekl bych i s jakýmsi srdečným pocitem, že Internet ani lidstvo vůbec nemůže být tak špatné, když neorganizovaná banda dobrovolníků dokáže vytvořit něco takového.“ uzavírá optimisticky Petr Kadlec. A co že se tu tedy nabízí novým wikipedistům? „No přece možnost být u toho a pomoci nám změnit svět! A taky se u toho dobře bavit.“

pavel.kasik@seznam.cz

<http://blog.paxik.net>

* článek vyšel také 30.8. v *Hospodářských novinách*